

Mišel Marli

GOSPOĐICA
KOKO
I MIRIS LJUBAVI

Prevela s nemačkog
Dušica Milojković

■ Laguna ■

Naslov originala

Michelle Marly

MADemoiselle COCO UND DER DUFT DER LIEBE. ROMAN

Copyright © Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin
(Published with tachenbuch; „Aufbau Tachenbuch“ is a
trademark of Aufbau Verlag GmbH & Co. KG)

Translation copyright © za srpsko izdanje 2019, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Ova knjiga napisana je u znak sećanja
na moju prelepu majku
koja mi je otvorila pogled u svet mode.*

*Žena koja ne stavlja parfem
nema budućnost.*

Koko Šanel

Prolog

1897.

Jedan, dva, tri, četiri, pet... jedan, dva, tri, četiri, pet...

Nije ispuštala nikakav zvuk, samo su joj se usne micale. Nečujno je brojala kamenčiće mozaika pod svojim nogama. Neravne, hiljadama godina gažene rečne oblutke koji su utisnuti u tlo tako da daju geometrijske oblike ili mistične slike.

Ovde pet zvezda, tamo pet cvetova pa petougao. To nije bilo slučajno. Naučila je da je za pripadnike reda cistercita* broj pet simboličan: važio je za čisto i potpuno otelovljenje stvari – ruže, recimo, imaju pet latica, jabuke i kruške su plodovi s petozračnom simetrijom. Čovek ima pet čula, a prilikom svakog bogoslužjenja spominjano je i pet Hristovih rana. Kaluđerice je, međutim, nisu naučile da je pet i broj ljubavi i Venere, i nedeljivi zbir muškog broja tri i ženskog broja dva. Te, za četrnaestogodišnju devojkicu veoma zanimljive stvari pronašla je u knjizi koju je potajno čitala na tavanu. Manastirska biblioteka čuvala je zapanjujuća blaga: manje skandalozne, ali ipak ne i namenjene očima jedne

* Katolički monaški red. (Prim. prev)

šiparice, bile su sačuvane propovedi Bernarda od Klervoa*, iz srednjeg veka, u kojima on svoje monahe podseća kakav značaj prilikom molitvi i ritualnog pranja imaju mirisi. Osnivač reda cistercita svojoj je braći po veri savetovao čak i da radi duhovnog zaranjanja u sebe zamisle mirisna nedra device Marije, koja se opevaju u *Pesmi nad pesmama*. Tamjan i jasmin, lavanda i ruže na oltaru obezbeđivali su da se kontemplacija produbi uz pomoć čula mirisa.

Za siročad, poput ove usamljene devojčice, arome dobijene iz biljaka u manastirskom vrtu ostale su, međutim, samo dalek san, baš kao i pomisao da će ih mati puna ljubavi priviti na svoja meka nedra. Manastirski pitomci redovno su se prali u koritu, jeftinim, tvrdim sapunom, da skinu sa sebe prljavštinu nakon rada u polju ili u kuhinji i da, umesto na znoj, strah i iscrpljenost, mirišu na čisto – ali o *mirisnosti* nije moglo biti ni govora. Gruba bela posteljina koju su deca prala, ako treba krpila i uredno slagala u perionici, negovana je s većom pažnjom nego koža siročadi.

Jedan, dva, tri, četiri, pet...

Vreme je ubijala brojanjem dok je s drugim devojčicama čekala u redu da ih sveštenik ispovedi. Nakon dugog i jednoličnog stajanja u koloni, poput vojnika u dvorištu kasarne, jedna za drugom su ulazile u ispovedaonicu. Pretpostavljala je da su opatice ovo uspravno stajanje u tišini, koje nijedno dete ne može dugo da izdrži, zahtevale kako bi devojčice naposljetku ipak mogle da priznaju neki greh. Po pravilu, nijedna od njih ništa ne bi zgrešila od prethodne ispovesti u prošlu subotu. Ovde, na vetrovitim i stenovitim visovima, gde je u dvanaestom veku podignut Obazinski manastir, nije ni bilo nikakve prilike za greh.

* Katolički duhovnik i svetac, osnivač reda cistercita. (Prim. prev)

U tom izdvojenom svetu usred Francuske živela je već oko dve godine, dovoljno daleko od glavnog drumca za Pariz da joj ne padne na pamet da pokuša da pobegne. Prošlo je više od sedam stotina dana od smrti njene majke i od onoga sata kad ju je otac natovario na konjska kola i ostavio u cistercitskom ženskom manastiru. Prosto tako. Kao da je nekakav teret. Posle toga je nestao zauvek, a za nežnu dečju dušu nastao je pakao. Počela je da čezne za trenutkom kada će biti dovoljno odrasla da napusti manastir i započne samostalan život. Ključ za taj život možda je bila šivača igla. Onaj ko ume da šije i dovoljno je žilav mogao je da stigne do Pariza i da se tamo zaposli u nekoj velikoj modnoj kući. Čula je kako govore o tome, ali u osnovi nije znala šta to zaista znači. Ali zvučalo je kao nešto što obećava. *Modna kuća* je bila pojam koji joj je vraćao uspomene. Na lepe materijale, kao što je suštava svila, na mirišljave volane i najfinije čipke. Majka joj nikad nije bila dama. Bila je pralja, a otac je bio putujući trgovac. Nikad nije prodavao tako finu robu, ali ona je svaku pomisao na lepe stvari ipak povezivala s *maman*. Nedostajala joj je toliko da bi joj se ponekad zavrtelo u glavi od čežnje za sigurnošću koju je tada neprestano osećala.

Ali sada je bila upućena samo na sebe. Doživljavala je strogost i disciplinu, kazne, a povremeno i Božju milost. A pritom ništa nije želela toliko kao malo naklonosti. Je li to greh koji treba ispovediti? Hoće li joj ta tajna jednom postati preteška da bi duša imala mira? Možda, razmišljala je ćutke. A možda i neće. Svom ispovedniku neće priznati da u životu naprosto hoće samo ljubav. Neće mu to priznati danas. A verovatno ni bilo kog drugog dana.

Nećujno je brojala kamenčiće mozaika na tlu na svom putu do katedrale u Obazinu: *jedan, dva, tri, četiri, pet...*

PRVI DEO
1919–1920.

POGLAVLJE 1

Žuta svetlost automobilskih farova sekla je maglu koja se dizala sa Sene i obavijala jasenove, jove i bukve kraj druma na obali poput belog lanenog platna. Poput mrtvačkog pokrova, pomislio je Etjen Balzan.

U glavi mu se javila slika pokojnika na odru: smrvljeni udovi i spržena koža, prekriveni pokrovom. Kraj pokojnikovih nogu bila je položena bukova grančica, a na njegove grudi raspeće. Kraj glave mu je stajala činija sa svetom vodičom, da priguši miris smrti. Svetlost sveća bacala je sablasne senke na mrtvo telo, koje su opatice na odru namestile tako da pogled na njega ne bude suviše strašan.

Etjen je i protiv svoje volje pokušao da zamisli kako li je lice njegovog prijatelja unakaženo. Lice koje je poznavao skoro kao sopstveno.

Verovatno da nije ostalo mnogo od onih pravilnih crta, elegantno izvijenih usana i pravog nosa, odgovorio je na svoje pitanje. Kad se automobil sjuri nizbrdo bez kočnica, udari o stenu i zapali se, malo koja kost ostane na mestu. Tu je već potrebna izvesna veština čak i da se smrtno nastradalom povrati ljudsko obličje.

Osetio je kako mu se niz obraz sliva vlažni potočić. Da li to kiša prodire u kola? Pokušavao je da uključi brisače, i to tako grozničavo da je automobil skrenuo u stranu. Kad je u panici nagazio na kočnicu, bočni prozor isprskalo je blato. Naposljetku je guma brisača zaškripala po staklu. Nije bilo kiše. Niz obraze su mu tekle suze. Talas tuge i umora obrušio se na njega i pretio je da ga smrvi. Ako ne želi da završi poput svog prijatelja, mora da se usredsredi na drum. Kola su mu stajala popreko u odnosu na kolovoznu traku. Etjen je sebe prisilio da diše mirno, isključio je brisače i obema rukama uhvatio upravljač. Kad je nagazio gas, motor je zaurlao, a točkovi su najpre proklizali, da bi se zatim automobil uz trzaj vratio na pravi put. Osetio je kako mu srce ponovo mirnije kuca. Srećom, u ove sitne sate nije bilo mnogo saobraćaja u suprotnom smeru.

Uložio je napor da pogled usredsredi na drum. Nadao se da mu put neće preći nijedna noćna životinja. Ne bi baš voleo da pregazi lisicu. Ako lisica već mora da strada, lov na lisice na konjima više je odgovarao njegovoj prirodi. Tako se osećao i njegov prijatelj, ljubav prema konjima ih je i spojila. Artur Kapel, večiti mladić, koji se nikad nije oslobodio dečjeg nadimka Boj, bio je fantastičan igrač pola – bio je. Boj je bio bonvivan, intelektualan koliko i šarmantan, pravi-pravcati džentlmen, britanski diplomata koji je u ratu stekao čin kapetana i tip čoveka koga su svi rado zvali drugarom. Etjen je mogao da se smatra srećnim što je bio jedan od njegovih najstarijih i najboljih prijatelja. Bio je...

Niz preplanulo lice ponovo mu se skotrljala suza. Ali ovoga puta nije digao ruku s upravljača da bi je obrisao. Ako hoće da u Sen Kikifu stigne zdrav i čitav, nije smeo da dopusti da mu misli odvlače pažnju. Ova vožnja je bila poslednja usluga koju može da učini preminulom. Morao je užasnu

vest da saopšti Koko, pre nego što je ona ujutro dozna iz novina ili je telefonom pozove neka alapača. Zadatak stvarno nije bio lep, ali on ga je preuzeo od srca.

Koko je Bojeva velika ljubav – to jest, bila je. U to nije bilo nikakve sumnje. Ni za koga, a pogotovo ne za Etjena. On ih je i upoznao, onog leta na svom imanju. Boj je na Rojaje došao zbog konja – a otišao je s Koko. A pritom je ona zapravo bila Etjenova devojka. Pa, istinu govoreći, u to vreme nije mu bila čak ni to. Bila je devojka koja je u garnizonskom gradu Mulenu pevala dvosmislene pesmiće u jeftinom varijeteu, a danju krpila pantalone oficira s kojima je noću uživala. Nežna, dečaćkog izgleda, prelepa, puna života, krhka, a pritom neshvatljivo hrabra i energična. Prava suprotnost onom tipu velike dame kome je u epohi secesije težilo toliko mladih žena.

Etjen se zabavljao s njom i primio ju je u svoj dom kad mu se neočekivano pojavila pred vratima, ali zbog nje nije promenio ništa u svom životu. U početku nije želeo čak ni da bude tu, ali ona je bila uporna i naprosto je ostala. Godinu-dve: nije mogao čak ni da se seti koliko dugo je živela kraj njega, a on je nije doživljavao kao svoju životnu saputnicu. Zapravo mu je tek Boj otvorio oči za unutrašnju lepotu i snagu koju Koko poseduje. Ali tada je već bilo prekasno. Ustupio mu je svoju metresu, koja mu nije bila čak ni stalna ljubavnica, što pre Velikog rata nije bilo neuobičajeno u njegovim krugovima. Ali postao joj je prijatelj. Nameravao je da to i ostane i pošto je Boj otišao s ovoga sveta. To se sam sebi zakleo.

* * *

Morala je najzad da prestane da se izluđuje. Gabrijela se već satima bacakala po krevetu. Svaki čas bi zapala u prividno

dubok san, iz kog se ubrzo budila preplašena, zbunjena i još obuzeta snom koga nije mogla da se seti.

Tada bi opipala suprotnu stranu kreveta ne bi li osetila poznato telo kraj kog se osećala tako sigurno. Ali jastuk je bio prazan, ležaj netaknut – a Gabrijela opet potpuno budna.

Naravno. Boj nije tu. Juče – ili je to bilo još prekjuche? – krenuo je u Kan da iznajmi kuću u kojoj je želeo da zajedno provedu praznike. Bila je to neka vrsta božićnog poklona za nju. Volela je Rivijeru i beskrajno mnogo joj je značilo što će on Božić provesti s njom, a ne sa svojom ženom i malom ćerkom. Govorio je čak i da bi se razveo. Čim bude pronašao prikladnu vilu, trebalo je da dođe za njim. Ali još joj nije telefonirao, nije poslao čak ni kratak telegram da joj javi da je dobro doputovao u južnu Francusku.

Da se možda nije predomislio?

Od njegove ženidbe, pre oko godinu i po dana, Gabrijelu je stalno nagrizala sumnja. U početku je bila izbezumljena jer je za suprugu odabrao ženu koja je otelovljavala sve ono što Gabrijela nije: visoku plavušu, bledu i blaziranu, imućnu, pripadnicu britanskog visokog plemstva, koja je Boju omogućila uspon u najviše britanske društvene slojeve. A pritom je i bez takvog braka već postigao veoma mnogo. Kao sin trgovačkog posrednika, pripadnika građanskih krugova iz Brajtona, ipak je postao savetnik francuskog predsednika Klemansoa i učestvovao je na mirovnoj konferenciji u Versaju. Šta mu je trebala još i žena plemenitog porekla?

A pre svega: on i Gabrijela su već deset godina živeli zajedno. Pouzdano je računala da će se jednog dana venčati. A zar i ona nije bila dobra prilika? Pa dobro, svoje prosto poreklo je najradije držala pod tamnim, neprozirnim velom. Ali uspela je da se uzdigne sopstvenim radom i stekne određenu slavu. Kao Koko Šanel bila je izuzetno

uspešna modna kreatorka, a u međuvremenu postala je čak i imućna žena.

Počela je kao modiskinja, s malom radnjom za izradu šešira, otvorenom zahvaljujući pozajmici koju je dobila od starog prijatelja Etjena Balzana, a njene jednostavne i elegantne kreacije ubrzo su pobudile pažnju Parižanki. Šeširi bez perja i drugih preteranih ukrasa – nakon duge epohe raskošnih dekoracija, damama se to dopalo. Na kraju su pravi hit postale i mornarske bluže koje slobodno padaju, koje je kreirala u Dovilu. Gabrijele je iz ženske garderobe proterala korset i skrojila je ženske pantalone. A onda dođe še gladne godine Velikog rata, pa se – sasvim pragmatično – usudila da kreira jednostavne, funkcionalne haljine od jeftinog svilenog žerseja i pidžame u kojima su žene mogle da beže u podrum prilikom nemačkih vazdušnih napada – istovremeno udobne i šik. Odeću koju je kreirala plemenite dame su joj prosto grabile iz ruku. Skoro svako ko je bio neko i nešto – pa i celokupno visoko plemstvo – dolazio je kod Gabrijele da ga obuče Koko Šanel.

I šta je onda Boju trebalo da se venča s predstavnicom tog staleža? Gabrijele se svojim radom probila do vrha i stekla ugledno ime. Kako je njenu veliku ljubav mogao da žrtvuje radi karijere, u kojoj je već odavno postigao skoro sve što se postići moglo? Gabrijele to nije razumela – i nikad neće razumeti. A jad koji je zbog toga osećala izjedao ju je do kostiju, poput tuberkuloze.

Ali onda joj se ipak vratio. Veza koja je povezivala Boja i Gabrijele bila je jača od zlatnog prstenja koje je razmenio s Dijanom Vinhem, ćerkom lorda Riblsdala. Naravno, Gabrijele je oklevala, ali zatim mu se ipak bacila u naručje. Radije će prihvatiti novu ulogu ljubavnice nego da ga se potpuno odrekne, tako je glasila njena deviza. Šta tome može da se

prigovori? Ništa. Ili bi nešto ipak moglo? Sve je, naime, dobro išlo, ali nju je potajno i dalje nagrizala sumnja, kao što moljci nagrízaju tkaninu.

Boj je praktično živeo odvojeno od supruge, vreme je uglavnom provodio u Parizu. Ali, naravno, povremeno je ipak bilo neophodno da se pokaže i sa suprugom. Gabrijela ga je puštala da ide jer je u međuvremenu postala sigurna da će se vratiti. Njihova ljubav je bila veća od svega. Ta ljubav je – uprkos svim burama i olujama – trajala već deset godina i nikad neće proći. Ako je nešto bilo namenjeno za večnost, beše to veza između njih dvoje. Gabrijela je čvrsto verovala u to. Pa ipak, povremeno bi je obuzimale najmračnije misli, zbog kojih je s neba padala na zemlju, poput Lucifera. Reci-mo ove noći.

Prevrnula se u krevetu, zbacila pokrivač sa sebe, počela da se smrzava, pa ga ponovo navukla do brade.

Zašto joj se Boj nije javio otkad je otišao? Da li ga je čar Božića podsetila na njegovu devet meseci staru ćerkiću? Jesu li ga misli o porodici obuzele toliko da su potisnule sećanje na ljubavnicu, ostavljenu u kući na seoskom imanju kraj Pariza? Možda u južnu Francusku nije otputovao da potraži kuću za Gabrijelu i sebe, već da se u Kanu pomiri sa suprugom? A pre puta je još govorio o razvodu. Gabrijela je osećala kako u njoj narasta panika. Sad stvarno više nije mogla da zaspi.

Ali nije ni ustala, nije čak ni upalila svetlo na svom noćnom stočiću niti je posegla za nekom zabavnom knjigom koja bi joj zaokupila misli. Prepustila se demonima, previše umorna za ma šta drugo. Jednog trenutka iscrpljenost ju je ponovo povukla u duboku tamu nemirnog sna...

Gabrijelu je probudila neka škripa. Bio je to prepoznatljiv zvuk automobilskih guma na šljunku. Zvuk automobila

koji koči na prilaznom putu. U tišini noći ti zvuci su jasno prodrli kroz zatvorene prozore Gabrijeline spavaće sobe. A onda su zalajali i psi.

Još u polusnu, pomislila je: Boj!

Ispunjena radošću, pomislila je da se sigurno vratio po nju. Nije hteo prosto da je pozove da dođe. Telo joj je treperilo od radosti. Samo je Boj mogao da bude toliko lud. Toliko ga voli! Bilo joj je sasvim svejedno hoće li Božić provesti u južnoj Francuskoj ili u ovoj vili u zabačenom mestu Sen Kikifi. *Milaneza*, imanje na kome je leti mirisalo na jorgovan i ruže, nalazilo se na severu Francuske i zimi je tu bilo pomalo depresivno. Zbog toga su se odlučili za odlazak na Azurnu obalu. Sumornije je, međutim, moglo da bude samo tamo gde nisu zajedno. Zašto to nije odmah shvatila?

U tom trenutku neko je zakucao na vrata. „Madmoazel Šanel?“ Bio je to glas Žozefa Leklera, njenog sluga, a ne šapat ljubavnika koji je očekivala.

Iznenada se sasvim razbudila...

* * *

Etjen Balzan je Boja Kapela poznavao gotovo jednako dobro kao samoga sebe, a i Koko je znao jednako dobro kao i njegov prijatelj. Kad je ušla u salon u kome ga je Žozef zamolio da sačeka, u prvom trenutku je pomislio koliko se malo promenila za ovih trinaest godina, koliko je proteklo od njihovog prvog susreta. S trideset šest godina i dalje je izgledala kao žena-devojčica. Gotovo čak i kao dečak, mala i krhka, ravnih grudi i uskih bokova, kratke, potpuno crne kose, raščupane kao posle strasnog zagrljaja. Da se nije sećao koliko je strastveno to malo telo pod belom svilenom pidžamom, smatrao bi je za neerotično, androgino biće.

Samo tren kasnije, prepao se. Pogledao joj je u oči i u njima je video smrt.

Osećanja je uvek dobro krila pod fasadom ravnodušnosti, ali kroz te tamne oči povremeno je moglo da se pogleda pravo u duboku dušu ove žene. A sada je u njima bio bol, očajnički, izluđujući bol. Ali nije svetlucala nijedna suza.

I ćutala je. Nemo je stajala pred njim u svojoj beloj pidžami, dostojanstveno, kao svojevremeno Marija Antoaneta pred giljotinom. Bilo je grozno. Da je plakala i jecala, Etjen bi znao šta da radi. Mogao bi da je zagrlji. Ali ta njena tiha patnja i njene suve oči kidali su mu srce.

„Žao mi je što te budim usred noći“, počeo je. Nastavio je zamuckujući i neprestano zastajkujući da se tiho nakašlje: „Mislio sam da Boju dugujem da ti prenesem ovu vest... Lord Roslin me je telefonom pozvao iz Kana...“ Duboko je udahnuo. Bilo mu je neshvatljivo teško da Koko prenese tužnu vest. „Boj je doživeo strašan udes. Kola su skrenula s puta. Boj je vozio, a njegov mehaničar je sedeo na sedištu za suvozača. Mensfeld je teško povređen... a za Boja je pomoć stigla prekasno.“

Eto, rekao je. Ali ona nije pokazala nikakvu reakciju.

Trenutak kasnije Etjen je postao svestan da je sluga već preneo Koko lošu vest. Naravno. Žozef je morao da objasni zašto usred noći pušta u kuću nepoznatog čoveka i izvlači gospođicu iz kreveta. Ali zašto ništa ne govori?

Da bi prekinuo tišinu, Etjen je nastavio: „Policija verovatno još istražuje... Zasad nije jasno šta se tačno dogodilo. U svakom slučaju, vest se još nije pročula po Parizu. Tek toliko da se negde na Rivijeri dogodila nesreća. Izgleda da su mu kočnice na kolima otkazale...“

„Gospođica je shvatila, gospodine“, upao mu je Žozef u reč.

Etjen je potišteno klimnuo glavom. Još nikada se nije osećao toliko neprijatno. Gledao je u ženu koja jeca bez suza. Činilo se da svaki delić njenog tela zrači izbezumljenost i očajanje. Prosto je mogao da vidi kako postaje sve nesrećnija. Ali i dalje nije plakala.

Okrenula se bez reči i izašla iz sobe.

Vrata su se zatvorila za njom.

Etjen je ostao zbunjen.

„Mogu li nečim da vas ponudim?“, upitao je Žozef. „Da li biste možda želeli kafu?“

„Rado bih popio konjak. I to, molim vas, dupli.“

Sluga mu je upravo dobrano napunio čašu, a Etjen ju je stegao prstima kako bi ugrijao i sebe i napitak, kad su se vrata salona ponovo naglo otvorila.

Koko se vratila. Ovog puta u putnom kostimu, sa suk-njom kratkom do članaka, s mantilom preko ruke i torbom u ruci, u koju je očigledno spakovala samo najneophodnije. Dršku je stezala tako jako da su joj zglobovi na prstima pobe-leli. Ali to je bio jedini vidljiv znak njene napetosti. Lice joj je ponovo postalo kruta maska, a oči behu prazne.

„Možemo da krenemo“, izjavila je čvrstim glasom.

Etjen je zapanjeno odmahnuo glavom.

Uzvratila mu je pogled, ali ništa nije rekla.

Klimnuo je glavom, potpuno bespomoćno. Ponašao se kao da zna kuda je naumila. Nije, međutim, imao ni najbla-žeg pojma šta namerava sad, usred noći. Sručio je niz grol veliki gutljaj konjaka, u nadi da će ga alkohol smiriti. Uzalud. Primetio je da mu ruka u kojoj drži čašu podrhtava.

„Je l' na mene misliš?“ Oklevao je, razdražljivo raspoložen i nesiguran ne bi li možda radije putovala sa šoferom – kud god da je nameravala da ide.

„Idemo na Rivijeru.“ Ponovo ta odlučnost u njenom glasu, koja ama baš nikako nije odgovarala njenom sablasnom izgledu. „Hoću da ga vidim. I hoću da krenem odmah, Etjene.“

„Šta?“ Nastojao je da dođe do vazduha, a u međuvremenu je u grlo sručio još konjaka. „Napolju je opasno. Na drumovima je magla i mrak i...“

„Uskoro će svanuti. Ne treba da gubimo vreme. Azurna obala je daleko.“ Okrenula se i pošla.

Razmenio je bespomoćan pogled sa Žozefom. Zašto ne kaže svom šoferu da sve pripremi kako bi krenuli u zoru? Da li dužnost prijatelja seže dotle da Etjen treba da podrži ovu Gabrijelinu ludost? Nije ona luda, zaključio je s tugom.

Ustao je, bez ikakvog komentara, i krenuo za njom u noć.